1

تَخْفِيفَات

Yusuf İslam Dağdelen

تَخْفِيفُ "إِنَّ"

- إِنَّ harfi tahfif edilir ve إِنْ şeklinde okunur.
- Bu durumda haberine lam-ı ibtida lazım olur. Bu lam tahfif edilmiş إِنَّ 'yi, إِنْ 'i şartiyyeden ayırır. Bu sebeble bu lama "lam-ı farika" da denir.
- Tahfiften sonra ameli de ilğasıda caiz olur. Amelden ilğa olunca artık fiillere de dahil olabilir. Ancak her fiile değil, mübteda ve habere dahil olan fiilere dahil olabilir. (nakıs fiil-kalb fiilleri).

Bu durum fiile olan benzerliğini (son harfi fetha-en az üç harfi) kaybetmesinden dolayıdır.

- إِنْ زَيْدٌ لَقَائِمٌ / إِنْ زَيْدًا لَقَائِمٌ
  - إِنْ زَيْدًا: ameli caiz
  - لَقَائِمٌ: haber
  - زَيْدٌ: mübteda
  - lam-ı farika
- وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً
  - كَانَتْ: nakıs fiil
  - لَكَبِيرَةً: haber
  - lam-ı farika
  - هي -القِبْلَةُ-: mahzuf ismi
- وَإِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ
  - نَظُنُّكَ: kalp fiili
  - لَمِنَ الْكَاذِبِينَ: zarfi müstakar - haber
  - lam-ı farika

تَخْفِيفُ "أَنَّ"

- أَنَّ harfi tahfif edilir ve أَنْ şeklinde okunur.
- Bu durumda أَنْ 'i muhaffefe, mukadder şan zamirinde (cümleden önce zikredilip, o cümlenin tefsir ettiği zamirde) vucuben amel eder.
- Şayet öncesinde bir fiil bulunacaksa bu fiilin tahkik ifade (katiyet, kesinlik üzerine delalet) eden fiillerden olmalıdır.
- Tahfifden sonra mutlak olarak (mübteda+habere dahil olan vey olmayan) fiillere dahil olur. Kendisinden sonra gelen fiil, şart ve dua fiili olmayan mutasarrıf (masdarı gelen) bir fiilse, أَنْ 'i muhaffefe'yi, أَنْ 'maşdariyyeden ayırmak için أَنْ 'muhaffefe'ye حَرْفُ النَّفِى - قد - سوف - السينُ lazım gelir.

Şayet fiil mutasarrıf olmayan bir fiil, şart fiil veya dua fiil ise bu harflerden birine ihtiyaç duymaz.

ÖNCESİNDEKİ FİİL

Şayet öncesinde bir fiil bulunacaksa bu fiilin tahkik ifade (katiyet, kesinlik üzerine delalet) eden fiillerden olmalıdır.

- عَلِمْتُ أَنْ (muhaffefe) زَيْدٌ قَائِمٌ ثَابِتٌ
  - عَلِمْتُ: tahkik fiillerinden
  - أَنْ: هوَ şan zamiri-ismi
  - زَيْدٌ: mübteda
  - قَائِمٌ: haber
  - haberi
  - ثَابِتٌ: عَلِمَ fiilinin 2.mefulu
  - عَلِمَ fiilinin 1.mefulu

SONRASINDAKİ FİİL

Tahfifden sonra mutlak olarak (mübteda+habere dahil olan vey olmayan) fiillere dahil olur.

Kendisinden sonra gelen fiil, şart ve dua fiili olmayan mutasarrıf (masdarı gelen) bir fiilse, أَنْ 'muhaffefe'ye حَرْفُ النَّفِى - قد - سوف - السينُ lazım gelir.

- عَلِمْتُ أَنْ سَوْفَ يَقُومُ زَيْدٌ
  - عَلِمْتُ أَنْ سَوْفَ يَقُومُ: fiil+faille haberi
  - أَنْ: هوَ şan zamiri-ismi
- عَلِمْتُ أَنْ (nefiy) لَا تَقُومُ
  - عَلِمْتُ أَنْ لَا تَقُومُ: fiil+faille haberi
  - أَنْ: هوَ şan zamiri-ismi
- عَلِمْتُ أَنْ قَدْ تَقُومُ
  - عَلِمْتُ أَنْ قَدْ تَقُومُ: fiil+faille haberi
  - أَنْ: هوَ şan zamiri-ismi
- عَلِمَ أَنْ (السينُ) سَيَكُونُ مِنْكُمْ
  - عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ: fiil+faille haberi
  - أَنْ: هوَ şan zamiri-ismi

Şayet fiil mutasarrıf olmayan bir fiil ya da şart fiil ya da dua fiil ise bu harflerden birine ihtiyaç duymaz.

- وأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ
  - عَسَى: gayrı mutasarrıf
- تَبَيَّنَتْ الجِنُّ أنْ لَوْ كَانُوا
  - لَوْ كَانُوا: şart fiili
- والخَامِسَةَ أَنْ غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهَا
  - غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهَا: beddua üzerine delalet eden fiil

تَخْفِيفَات

Yusuf İslam Dağdelen

تَخْفِيفُ "كَأَنَّ"

- كَأَنَّ harfi tahfif edilir ve كَأَنْ şeklinde okunur.
- كَأَنَّ tahfif edilip كَأَنْ olunca, fasih kullanıma göre ameli ilğa olur. (ismini nasb, haberini ref ameli yapamaz)
- Amelden iptal edildiği vakit fiillere de dahil olması caiz olur.

وَصَدْرٍ مُشْرِقِ النَّحْرِ كَأَنْ ثَدْيَاهُ حُقَّانِ

Amelden mulğa oldu.
Zira ismini nasb etseydi, tesniyenin nasb hali ي ile olduğundan ثَدْيَيْهِ olarak gelmeli idi.

ŞİİRİN MANASI:
Boğaza yakın kısmı parlayan bir çok göğüs vardır ki
O göğüsteki iki meme hokka gibi yuvarlaktır.

HOKKA'NIN MANASI:
Fildişi, cam, tahta gibi şeylerden yapılan ve içine koku, mürekkep vs. koymak için kullanılan küçük ve yuvarlak kutudur.

كَأَنْ قَامَ زَيْدٌ
fiil cümlesi

تَخْفِيفُ "لَكِنَّ"

- لَكِنَّ harfi tahfif edilir ve لَكِنْ şeklinde okunur.
- لَكِنَّ tahfif edilip لَكِنْ olunca, amelden iptal olması vacip olur. Zira fiile benzerlik gidiyor + başka harfe (atıf harfine) benziyor.
- Amelden iptal edildiği vakit fiillere de dahil olması caiz olur.

Amelden mulğa oldu.

مَا جَاءَنِى زَيْدٌ وَلَكِنْ عَمْرٌو حَاضِرٌ
mübteda haber

مَا قَامَ زَيْدٌ وَلَكِنْ قَعَدَ
fiil cümlesi